

Læseplaner for følgende fag:

- " Dansk
- " Engelsk
- " Matematik
- " Natur og teknik
- " Fysik
- " Tysk
- " Fortælling

Dansk

Formålet med undervisningen i dansk er at opleve, udvikle og fremme elevernes forståelse for sproget, som det væsentligste middel til at knytte os sammen i forskellige personlige, kulturelle, historiske og politisk/socialt fællesskaber.

"Sproget er en væsentlig udtryksform, når vi vil beskrive såvel den åndelige/poetiske som den materielle/historiske virkelighed i os og omkring os. "Undervisningen skal tale til elevernes lyst, fantasi og engagement, så de finder glæde ved at udtrykke sig sprogligt. Den skal give dem mod og evne til at formulere sig om deres liv, drømme og anelser i samtale og fortælling. Endvidere gennem lytten, læsning, iagttagelse og skriftlig formulering at give dem redskaber til analyse, kontakt og kommunikation samt forsøge at klargøre menneskelivets grundvilkår i et alsidigt og nuanceret sprogligt samspil med andre.

"Undervisningen i dansk omfatter både fiktion og fakta, det fortryllende, det fantastiske, mystiske, mytiske, eventyrlige, det socialrealistiske og det faktuelle for dermed at klargøre for eleverne, hvor mangfoldigt og omfattende menneskelivet og verden er.

"Undervisningen skal gennem oplevelse og læsning af fortidens og vor egen tids litteratur styrke elevernes forståelse af sig selv som en del af en dansk og international sammenhæng.

"Danskundervisningen skal bygge på æstetisk, etisk og historisk forståelse. Derfor har undervisningen endvidere til formål at medvirke til elevernes personlighedsudvikling ved at pege på vekselvirkningen mellem sprog og virkelighed og mellem individ og fællesskab

"Undervisningen skal give eleverne adgang til det nordiske sprog- og kulturfællesskab.

Efter 2. klassetrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området
Det talte sprog

"bruge talesproget i samtale, samarbejde og fremførelse

"fortælle, hvad de er optaget af, og udtrykke sig i genrer som referat, fortælling, oplæsning og drama

"tale med om kropssprog og stemme som udtryksmiddel

"bruge hjælpemidler, når de fortæller og dramatiserer

"lytte aktivt.

Det skrevne sprog - læse

"læse lette tekster uden hjælp og bruge forskellige elementære læsestrategier

"genfortælle handlingen i en tekst

"gengive tekster i dramatisk form.

Det skrevne sprog - skrive

"skrive enkle tekster om egne oplevelser samt skrive ud fra fantasi, billeder og læste tekster

"skrive kronologisk

"skrive i enkle fiktive genrer som historie og eventyr

"forholde sig skriftligt ved at tegne og skrive logbog og beskeder

"lytte til andres tekster og læse egne tekster op i mindre grupper

"skrive berettende

"stave til lydrette og hyppige ord i egne tekster
"skrive de små og store trykbogstaver i håndskrift
"skrive på computer
"navngive dokument, bruge overskrift og skrive brødtekst.
Sprog, litteratur og kommunikation
"kende til forskellen mellem fiktion og ikke-fiktion
"tale med om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation
"være opmærksomme på sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
"bruge sproget som middel til konfliktløsning, underholdning og formidling af viden og være opmærksomme på sprogets poetiske funktion (fx rim og remser)
"have elementært kendskab til sproglige virkemidler
"have kendskab til, at sprog er opbygget af ord og sætninger, og at der er forskellige ordklasser
"have kendskab til, at der er forskel på det talte og det skrevne sprog
"have kendskab til, at tekster fra gamle dage kan være forskellige fra vores tids tekster
"have kendskab til, at tekster og andre udtryksformer kan udtrykke holdninger og værdier
"samtale om tekster og andre udtryksformer ud fra deres umiddelbare oplevelse og forståelse
"tale med om hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer
"udtrykke sig i enkle produktioner med billeder, lyd og tekst samt i dramatisk form
"finde information i forskellige medier.

Efter 4. klassesettrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området

Det talte sprog

"bruge talesproget i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse
"udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, fortælling, oplæsning, interview og drama og oplyse om fagligt stof
"give mundtligt udtryk for fantasi, følelser, erfaringer og viden
"bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel
"bruge visuelle hjælpemidler
"lytte aktivt og følge op med spørgsmål
"fungere som ordstyrer i en mindre forsamling
"forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer.

Det skrevne sprog - læse

"læse skønlitteratur og faglitteratur, der er skrevet for aldersgruppen
"oversigtslæse og punktlæse
"fastholde hovedindholdet i en tekst ved hjælp af understregning og referat
"læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form
"læse lette og korte norske og svenske tekster.

Det skrevne sprog - skrive

"skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser
"skrive kronologisk ud fra indsamlet stof
"skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer
"bruge skrivning som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog og dagbog
"give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledende spørgsmål
"skrive refererende, beskrivende og berettende
"følge lydregler i egen stavning samt bruge substantiver, verber og adjektiver i korrekt bøjningsform i egne tekster
"bruge ordbog, der angiver bøjningsformer
"skrive sammenbundet, letlæselig grundskrift
"skrive på computer med passende hastighed

"bruge illustrerende billeder i egne tekster
"bruge nyt afsnit, sætte punktum og spørgsmålstegn samt markere replikker i egne tekster.

Sprog, litteratur og kommunikation

"kende forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion

"udtrykke kendskab til samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation

"forholde sig til sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster

"bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning og formidling af viden og kende til sprogets poetiske funktion

"have viden om sproglige virkemidler

"vide, hvad en sætning er, og kende til forskellige ordklasser

"have viden om forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog

"have kendskab til, at litteratur fra forskellige tider kan afspejle den tid, den er blevet til i

"have kendskab til, at tekster og andre udtryksformer kan afspejle forskellige tiders holdninger og værdier, og kunne sammenligne med deres egne værdier

"samtale om tekster og andre udtryksformer både ud fra umiddelbar oplevelse og forståelse og ud fra elementært kendskab til faglige begreber

"kende til og kunne tale med om genre, hovedindhold, tid, sted og handling i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre

"udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i små produktioner samt i dramatisk form

"kunne søge information på forskellige måder.

Efter 6. klassetrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området

Det talte sprog

"bruge talesproget forståeligt og klart i samtale, samarbejde, diskussion, fremlæggelse og fremførelse

"udtrykke sig mundtligt i genrer som referat, kommentar, argumentation, debat, information, fortælling, oplæsning, interview, forespørgsel og drama og oplyse om fagligt stof

"udtrykke fantasi, følelser, tanker, erfaringer og viden i sammenhængende mundtlig form

"bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre

"bruge hjælpemidler, der støtter kommunikationen (fx stikord og plancher)

"lytte aktivt og følge op med analytiske og vurderende spørgsmål

"fungere som mødeleder, der styrer og konkluderer i en mindre forsamling

"forstå lette norske og svenske tekster og andre udtryksformer og kende til nogle ligheder og forskelle mellem nabosprogene.

Det skrevne sprog - læse

"læse sikkert og med passende hastighed i både skønlitterær og faglig læsning og bruge forskellige læsemåder

"oversigtslæse, punktlæse og nærlæse

"fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af understregning, referat og resumé

"læse op og gengive egne og andres tekster i dramatisk form

"læse lette norske og svenske tekster.

Det skrevne sprog - skrive

"skrive sammenhængende om oplevelser, erfaring, fantasi, viden og følelser i en kronologisk form

"indsamle stof og disponere et indhold samt skrive fra idé til færdig tekst

"skrive i fiktive og ikke-fiktive genrer

"bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel i andre sammenhænge som logbog, hurtigskrivning og notater

"give respons på andres tekster og modtage respons på egne tekster efter vejledning

"skrive refererende, beskrivende, berettende, kommenterende og argumenterende

"bruge substantiver, verber, adjektiver og pronominer i korrekt bøjningsform i egne tekster
"bruge regler for sammensætninger
"bruge ordbogens opslagsdel samt stavekontrol og autokorrektur på computer
"skrive en sammenbundet, letlæselig, rytmisk håndskrift med passende hastighed
"skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik
"bruge illustrerende billeder i egne tekster, så det passer til tekstens kommunikation
"bruge nyt afsnit, sætte punktum, spørgsmålstegn og komma samt markere replikker i egne tekster.
Sprog, litteratur og kommunikation
"have viden om forskellige genrer inden for fiktion og ikke-fiktion
"udtrykke viden om samspillet mellem sprog, genre, indhold og situation
"have indsigt i sprog, sprogbrug og sprogrigtighed i deres egne og andres tekster
"bruge sproget som middel til konfliktløsning, overtalelse, underholdning, argumentation, formidling af viden samt manipulation og have viden om sprogets poetiske funktion
"have viden om betydningen af sproglige virkemidler
"skelne mellem hel- og ledsætninger, kende de vigtigste sætningsled og have viden om forskellige ordklasser og deres funktion i sproget
"have indsigt i forskelle og ligheder mellem det talte og det skrevne sprog
"have kendskab til litteraturens foranderlighed gennem tiderne og til, at litteraturen afspejler den tid, den er blevet til i
"finde udtryk for værdier både i andres udsagn og i tekster og andre udtryksformer fra forskellige tider
"fortolke, perspektivere og forholde sig til tekster samt andre udtryksformer ud fra umiddelbar oplevelse og begyndende analytisk forståelse i samspil med andre
"gøre rede for genre, hovedindhold, kommunikation, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform og temaer i tekster og andre udtryksformer i samspil med andre
"udtrykke sig i billeder, lyd og tekst i forskelligartede produktioner samt i dramatisk form
"kunne søge information på forskellige måder samt forholde sig til resultaterne.

Efter 8. Klassesettrin

"kunne bruge talesproget forståeligt og klart og varieret i samtale, samarbejde og diskussion.
"Kunne fremlægge og formidle stof, erfaringer og viden i sammenhængende og disponeret form/ genre og med hjælpemidler, der passer til situationen.
"selvstændig vurdering og kritisk stillingtagen
Det skrevne sprog - at læse
· forstå det norske og svenske sprog i hovedtræk via tekster og andre udtryksformer, samt have kendskab til ligheder og forskelle mellem nabosprogene.
Det skrevne sprog - at skrive
"skrive sammenhængende, klart, forståeligt og kronologisk i forskellige genrer på en refererende og, berettende, kommenterende, argumenterende., reflekterende og beskrivende måde.
"indsamle stof og disponere et indhold samt skrive og styre processen fra idé til færdig tekst med vægt på afsender/modtager forholdet.
"give og modtage respons på egne og andres tekster selvstændigt.
"bruge skrivning bevidst som hjælpemiddel bl.a. vha. nøgleord, hurtig-skrivning og notateteknik.
"anvende grammatikken og forholde sig til sproglig og tegnmæssig korrekthed i egne og andres tekster.
"bruge ordbogens forskellige funktioner samt stavekontrol på Pc'en.
"skriv en læselig, personlig og rytmisk håndskrift.
"skrive på computer med hensigtsmæssig skriveteknik.
Sprog, litteratur og kommunikation

"have indsigt i forskellige genrer og deres blandingsformer indenfor fiktion og ikke-fiktion.

"gøre rede for samspillet mellem genrer, hoved-indhold, tid, sted og handling.

"forholde sig analytisk og vurderende til sprogbrug i tekster. Fx forskellige sætnings-typer og -led.

"analysere, fortolke, vurdere og perspektivere tekster, film mm.

"søge information på forskellige måder og medier samt vælge den kilde, der er mest hensigtsmæssig.

Udviklingen i undervisningen

Udviklingen i undervisningen fremgår af progressionen i de beskrevne delmål, som leder frem mod de beskrevne slutmål. Udviklingen kan kortfattet beskrives som følger:

1. forløb: 1. - 2.klassetrin

Hver enkelt elev arbejder med sit sprog i mange forskellige situationer: ved at tale, ved at fremvise, ved at lytte til hinanden, ved at læse og skrive samt ved at udforske sproget, bl.a. gennem leg, sang og eksperimenter.

Hovedvægten lægges på arbejdet med de elementære læse-, skrive- og stavefærdigheder.

2. forløb: 3. - 5. klassetrin

Hovedvægten lægges på elevernes arbejde med begreber og praktiske færdigheder gennem oplevelse, udforskning og erfaring, ligesom de danskfaglige dimensioners indbyrdes sammenhænge er grundlaget for undervisningen.

De elementære læse-, skrive- og stave- færdigheder konsolideres og automatiseres.

3. forløb: 6. - 8. Klassetrin

Bearbejdelsen af oplevelser og erfaringer støttes i stigende grad af analytisk virksomhed. De danskfaglige dimensioner integreres videst muligt.

I skolens begynderundervisning afviger progressionen fra folkeskolens, idet skolen lægger megen vægt på den elementære undervisning i skrivning, læsning og retskrivning kombineret med en fortællende undervisning, der især dækker området folkeeventyr, sagn, myter samt rim og remser.

Skolen regner således 2. klasse for at være afslutningen på 1. danskforløb.

Med denne afvigelse vil skolen i øvrigt i vidt omfang kunne henvise til "udviklingen i undervisningen", som denne er beskrevet i Fælles Mål for folkeskolen.

Elevernes alsidige personlige udvikling

I Danskfaget arbejdes bevidst med at styrke denne udvikling gennem anvendelse af det overordnede læringssyn, der er beskrevet i skolens formål.

Derudover bidrager faget gennem det faktum, at dansklæreren altid vil være klasselærer eller en del af klasselærerteamet for den enkelte klasse.

Eleverne inddrages efter modenhed i en række beslutninger om såvel arbejdstemaer som undervisningsformer, mål for udflugter og ekskursioner m.v..

Undervisningsformerne understøtter det centrale syn på en udvikling fra lærerstyring til deltagerstyring henover skoleårene.

På Karby Friskole anses det for væsentligt, at eleverne i løbet af skoletiden modtager mange og forskelligartede oplevelser. Skolen prioriterer således en aktiv praksis med ekskursioner og lejrskoler gennem hele skoleforløbet.

Fællesaktiviteter drøftes på skolens ugentlige fællesmøde/ morgensamlinger, hvor alle elever kan tage ordet og melde sig til arbejdsgrupper.

Skolens undervisningsplan er i øvrigt tilrettelagt, så eleverne vil møde faglige og personlige udfordringer af vidt forskellig art. Det er en del af skolens læringssyn, at undervisningen i bred forstand skal stille krav til menneskets mange forskellige intelligenser. Håndens og åndens arbejde forudsættes lige vigtige.

Skolen har en fuld dækkende bestand af undervisningsmidler, som ikke mindst kommer danskfaget til gode. Vi kan trække på et godt skolebibliotek med en god børnebogssamling, og der er næsten altid adgang til skolens computere med internetadgang.

Skolen har arbejdet grundigt med en "anti-mobbepplan", som i øvrigt er en del af skolens undervisningsmiljøplan.

"Anti-mobbepplanen" forudsætter en løbende aktiv indsats fra lærere og elever, og denne del af elevernes alsidige udvikling indgår også i danskfaget, hvor der arbejdes med mange af elementerne i den sproglige opmærksomhed.

I arbejdet med skolens undervisningsmiljøplan, inddrages eleverne i betydende og mærkbare beslutninger om eget miljø. De præsenteres for arbejdsmarkedets opbygning til varetagelse af arbejdsmiljøspørgsmål, som i skolen analyseres i en demokratisk-, en sikkerheds- og sundheds-, en biologisk-, en global og økologisk optik.

De ældste elever kombinerer også undervisningen i dansktimerne med udgivelse af skoleblad for hele skolekredsen. Det er skolens opfattelse, at oplæringen i brugen af det danske sprog på alle planer er helt centralt, når skolen skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre.

Engelsk

Formålet med undervisningen i engelsk er, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, således at de kan forstå talt og skrevet engelsk og kan udtrykke sig mundtligt og skriftligt. Undervisningen skal samtidig udvikle elevernes bevidsthed om engelsk sprog og sprogbrug samt sprogtilegnelse.

"Stk. 2. Undervisningen skal skabe rammer for oplevelse, indsigt og samarbejde samt styrke elevernes aktive medvirken. Herved skal undervisningen bidrage til, at eleverne bevarer lysten til at beskæftige sig med sprog og kultur til fremme af deres videre udvikling.

"Stk. 3. Undervisningen skal give eleverne indsigt i kultur- og samfundsforhold i engelsktalende lande og derved styrke deres internationale forståelse og forståelse af egen kultur.

"Stk. 4. Centralt i sprogundervisningen på skolen, står kontakten til udenlandske jævnaldrende, med en udenlandsrejse på 7. - 8. klassetrin til et engelsktalende land, hvor eleverne vil være på lige fod med den besøgende skole.

Slutmål efter 8. klassetrin

Kommunikative færdigheder

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

"forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen

"forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige regionale og sociale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige

"deltage i samtaler mellem flere indfødte sprogbrugere

"deltage uforberedt i samtaler om kendte emner

"gengive informationer og oplevelser

"redegøre for erfaringer og viden og udtrykke følelser og holdninger i forbindelse med samtaler, debatter og fremlæggelser

"læse, forstå og referere hovedindholdet af forskellige typer af tekster inden for genkendelige emner

"søge og udnytte informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner

"udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende, skriftlig form

"afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren, når der er tale om teksttyper fra dagligdagen.

Sprog og sprogbrug

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

"udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for gængse, sociale omgangsformer

"udtrykke sig uformelt, mundtligt og skriftligt

"afpasse udtryksformen efter modtager, situation og teksttype

"anvende grundliggende viden om teksters opbygning og sammenhæng inden for almindeligt forekommende teksttyper

"anvende et tilstrækkeligt og forholdsvist præcist ordforråd inden for gængse emneområder

"anvende synonyme eller omskrivninger, når ordforrådet ikke er tilstrækkeligt

"anvende ofte forekommende faste vendinger og kulturbundne udtryk, således at kommunikationen lykkes

"udtale engelsk forståeligt, herunder med en udtale og intonation, der ligner britisk

"anvende viden om centrale grammatiske områder, når fokus er på den sproglige form

"anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen i en tekst bliver tilstrækkelig tydelig.

Sprogtilegnelse

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

"udnytte mange af de muligheder, der er for at anvende engelsk uden for skolen

"anvende strategier i forbindelse med kommunikation, først og fremmest omskrivning, overbegreber og synonyme

"vælge lyttestrategier i forhold til en given situation

"abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante

"vælge læsemåde i forhold til teksttype og situation

"anvende forskellige læsestrategier

"udnytte it og mediers muligheder til informationssøgning og kommunikation

"anvende ordbøger, grammatiske oversigter og stavekontrol hensigtsmæssigt

"anvende viden om skriveprocessens faser

"skrive fra idé til færdig tekst, herunder indsamle stof og disponere et indhold

"vælge arbejdsform i forhold til den foreliggende aktivitet eller opgave

"understøtte et sprogligt udtryk med praktisk-musiske udtryksformer.

Kultur- og samfundsforhold

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

"anvende viden om levevilkår, værdier og normer i engelsktalende lande i arbejdet med skønlitteratur, sagprosa og medier

"perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande

"vurdere forskellige kilders troværdighed, herunder informationer fra elektroniske medier

"anvende engelsk som et internationalt kommunikationsmiddel i og uden for skolen.

Delmål 1 efter 3. klassetrin

Den egentlige engelskundervisning begynder først i skolens 4. klasse.

Indtil da skal børnene i fortællinger, musik, sproglege, rim og remser præsenteres for sproget i funktion, for derigennem at nærme sig en genkendelse af sprogets små ord og først og fremmest sprogets melodi.

Delmål 2 efter 6. klassetrin

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at:

"lytte og forstå, imitere, svare på enkle spørgsmål og handle i dagligdags situationer på baggrund af kommunikation. Opøves i dramalege, dukketeater og små ekstemporalspil

"stille spørgsmål og diskutere såvel korte skriftlige- som mundtlige oplæg

"De skal tillige stifte bekendtskab med sproget formidlet gennem forskellige medier som TV, film, internet og bøger af passende sværhedsgrad

"Arbejdet med at etablere e-mail kontakter til en udenlandsk og en engelsk venskabsklasse påbegyndes. Herigennem opøves evnen til at udtrykke sig skriftligt samtidig med en kulturel bevidsthed begynder at tage form.

Delmål 3 efter 8. klassetrin

"Forstå talt engelsk om kendte og ukendte emner fra dagligdagen

"forstå hovedindholdet af lyd- og billedmedier, hvor forskellige sociale og regionale sproglige varianter forekommer, når emnerne er genkendelige

"følge med i og deltage i en samtale mellem flere indfødte sprogbrugere

"deltage uforberedt i samtaler om kendte emner

"fremlægge et forberedt stofområde selvstændigt og sammen med andre

"redegøre for erfaringer, følelser, holdninger og viden i forbindelse med samtaler og debatter om almindeligt kendte emner

"læse, forstå og referere hovedindholdet af skrevne tekster i dagligdags sprog inden for mange forskellige genrer og inden for genkendelige emner og problemstillinger

"uddrage og anvende informationer fra forskellige medier og informationskilder inden for genkendelige emner og problemstillinger

"udtrykke oplevelser, følelser og viden i en sammenhængende, skriftlig form

"afpasse en skreven tekst i forhold til modtageren, når der er tale om teksttyper fra dagligdagen

"udtrykke sig hensigtsmæssigt inden for almindeligt forekommende sociale omgangsformer

"udtrykke sig uformelt mundtligt og skriftligt i en afpasse stilen efter modtager, situation og teksttype

"anvende en basisviden om gængse teksters opbygning

"anvende et tilstrækkeligt og forholdsvis præcist ordforråd inden for gængse emneområder

"anvende synonymmer eller omskrivninger

"anvende en grundlæggende viden om faste vendinger og kulturbundne udtryk inden for områder, der kan føre til misforståelser

"have en udtale, der ligner britisk sprogtone

"anvende viden om centrale grammatiske områder, især ordklasser, ordstilling, verbernes former og funktioner, når fokus er på den sproglige form

"anvende retstavning og tegnsætning så præcist, at meningen bliver tilstrækkelig tydelig

"udnytte de muligheder, der er for at opsøge og bruge engelsk uden for skolen

"anvende, omskrive og bruge overbegreber, synonymmer

"lade kropssprog og mimik understøtte utilstrækkelig mundtlig kommunikation

"kunne lytte aktivt

"abstrahere fra en udtale, der adskiller sig fra den vante

"læse for at få oplevelse og information eller for at tilegne sig stof

"anvende skimming og skanning, når store tekstmængder skal overskues, eller der søges efter information

"udnytte computerens muligheder i forbindelse med informationssøgning og kommunikation

"anvende ordbøger, grammatiske oversigter og bruge stavetkontrol hensigtsmæssigt

"anvende og udnytte viden om skriveprocessens faser

"gennemføre en aktivitet alene og sammen med andre

"have basisviden om værdier og normer i engelsktalende lande med baggrund i arbejdet med skønlitteratur, sagprosa, musiktekster, blade, film, tv og internettet

"perspektivere tekster til egen kultur og til forhold i engelsktalende lande inden for emner som skole, livsstil, forbrug, fritids- og arbejdsliv og aktuelle politiske problemstillinger

"benytte informationer fra engelsksprogede kilder i et vist omfang

"belyse en sag fra flere sider i forbindelse med fremlæggelse af et emne eller i en debat

"anvende engelsk som fælles kommunikationsform i mødet med udlændinge, på rejse og ved brug af e-mail

Udviklingen i undervisningen

I forlængelse af skolens beskrevne læringssyn, ser vi på sprogundervisning i almindelighed som en kommunikativ handling. Det er vigtigt at de kommunikative aktiviteter veksler mellem at fokusere på indhold og på form.

Undervisningen består af aktiviteter som:

"fremmer den kreative sprogbrug ved at sætte gang i bl.a. hypotesedannelser og hypoteseafprøvninger

"arbejder med sofistisering af sproget

"fremmer den nødvendige automatisering

"anvender disse aktiviteter i såvel mundtlig som skriftlig form

"arbejder frem mod mere elevautonomi og læringsstrategier

Udviklingen i undervisningen fremgår af progressionen i de beskrevne delmål, som leder frem mod de beskrevne slutmål. Udviklingen kan kortfattet beskrives som følger:

1. forløb: 1. - 3.klassetrin

Eleverne hører sproget en uvidelse af den begyndende sproglige bevidsthed, der generelt opøves i alle skolens fag og forløb. De prøver i det små at tale, lytte til hinanden, prøve sproget af i leg, sang og eksperimenter.

Der arbejdes med sproghandlinger

2. forløb: 4. - 6. klassetrin

Hovedvægten lægges på elevernes arbejde med begreber og praktiske færdigheder gennem oplevelse, udforskning og erfaring, ligesom de engelskfaglige dimensioners indbyrdes sammenhænge er grundlaget for undervisningen.

Der inddrages dramalege, dukketeater og små ekstemporalspil.

De elementære læse-, skrive- og stave- færdigheder påbegyndes og bevidstgøres.

Blandt andet gennem etablering og udbygning af kontakt til skoleklasser i såvel et engelsk- som et ikke-engelsk talende land.

3. forløb: 7. - 8. Klassetrin

Bearbejdelsen af oplevelser og erfaringer støttes i stigende grad af analytisk virksomhed, sproglig udfoldelse og kontakt med jævnaldrende i andre lande.

Åbenhed og nysgerrighed overfor det anderledes er centrale drivkræfter i indlæringen.

De generelle sprogfaglige dimensioner integreres videst muligt.

Sprogets anvendelighed og forskellige udtryk opleves på nærmeste hånd gennem de sprogrejser alle klasser foretager i dette forløb.

Elevernes alsidige personlige udvikling

Engelskfaget bidrager specielt til denne gennem det faktum, at selve det at tilegne sig et fremmedsprog, er en væsentlig faktor i udvikling af personlig, kulturel og folkelig bevidsthed.

Sprogfagene i almindelighed og engelskfaget i særdeleshed er centrale i skolens formålsbestemte opgave med at være bindeled mellem barnets lille lokale verden, det store nationale- og det endnu større internationale samfund.

De indlagte sprogrejser er i høj grad dannende for en mellemfolkelig forståelse, som skolen anser for meget væsentlig.

På Karby Friskole anses det for væsentligt, at eleverne i løbet af skoletiden modtager mange og forskelligartede oplevelser gennem fællesaktiviteter og besøg.

Skolen har en dækkende bestand af undervisningsmidler, som ikke mindst kommer engelskfaget til gode. Vi kan trække på skolens computere med internetadgang, og en forholdsvis righoldig samling af engelsksproget litteratur til alle alderstrin.

Eleverne lærer af egen erfaring, hvorledes et aktivt fremmedsprog kan være nøglen til indsigt og mange forskelligartede oplevelser af høj kvalitet. Mødet med fremmede, at få sat navn på enkeltpersoner i stedet for grupperingens de andre og det deraf følgende personlige engagement, er alt sammen medvirkende til at opfylde den del af skolens målsætning, der retter sig mod et folkeligt fællesskab.

Det er skolens opfattelse, at oplæringen i brugen af fremmedsprog på alle planer er helt centralt, når skolen skal forberede eleverne til at leve i en globaliseret verden med frihed og folkestyre

Matematik

Efter 3. klassetrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området:

Tallene som værktøj i matematikken

"kende til de naturlige tals opbygning, herunder rækkefølger, tælleremser og titalssystemet

"bestemme antal ved at anvende simpel hovedregning, tællematerialer, lommeregner og skriftlige notater

"kende eksempler på praktiske problemstillinger, der løses ved addition og subtraktion

"arbejde med forberedende multiplikation og helt enkel division, fx i form af fordelinger

"kende til eksempler på brug af decimaltal, fx i forbindelse med penge, og enkle brøker som en halv og en kvart.

Form og tegning som geometriens udgangspunkt

"tale om dagligdags ting og billeder med brug af det geometriske sprog, fx om former, beliggenhed og størrelser

"arbejde med enkle, konkrete modeller og gengive træk fra virkeligheden ved tegning

"undersøge og beskrive mønstre, fx ved symmetri

"arbejde med enkel måling af afstand, flade, rum og vægt

"undersøge og eksperimentere inden for geometri, fx ved anvendelse af computeren.

Matematik i anvendelse

"vælge og benytte regningsart i forskellige praktiske sammenhænge

"kende til, hvordan tal kan forbindes med begivenheder i dagligdagen

"indsamle og ordne ting efter antal, form, størrelse og andre egenskaber

"behandle data, fx ved hjælp af lommeregner og computer

"opnå erfaringer med "tilfældighed" gennem spil og eksperimenter.

Problemløsning og arbejdsmetoder

"arbejde med informationer fra dagligdagen, som indeholder matematikfaglige udtryk

"beskrive enkle løsningsmetoder, fx med tegning

"kende til problemløsning som et element i arbejdet med matematik

"anvende forskellige metoder, arbejdsformer og redskaber til løsning af matematiske problemer
"samarbejde med andre om at løse problemer, hvor matematik benyttes
"gennemføre eksperimenter og undersøgelser med sigte på at finde mønstre.

Efter 6. klassesettrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området
Tallene som værktøj i matematikken

"kende til de hele tal, decimaltal og brøker

"benytte erfaringer fra hverdagen sammen med arbejdet i skolen ved opbygningen af talforståelse

"kende tallenes ordning, tallinjen, positionssystemet og de fire regningsarter

"benytte hovedregning, overslagsregning og skriftlige udregninger

"anvende lommeregner og computer ved gennemførelse af beregninger

"arbejde med optællinger og eksempler på sammenhænge og regler inden for de fire regningsarter

"kende til koordinatsystemet og herunder sammenhængen mellem tal og tegning

"kende til eksempler på brug af variable, fx formler, enkle ligninger og funktioner

"kende til procentbegrebet og forbinde begrebet med hverdagserfaringer

"regne med decimaltal og benytte brøker knyttet til procent og konkrete sammenhænge

"arbejde med "forandringer" og strukturer, fx i talfølger, figurrækker og mønstre.

Form og tegning som geometriens udgangspunkt

"benytte geometriske metoder og begreber i beskrivelse af fysiske objekter fra dagligdagen, fx figurer og mønstre i mosaikker og tekstiler

"undersøge og beskrive enkle figurer tegnet i planen

"kende til grundlæggende geometriske begreber, fx vinkler og parallelitet

"arbejde med fysiske modeller og enkle tegninger af dem, fx som arbejdstegning, isometrisk tegning eller enkel perspektivisk tegning

"kende til forskellige kulturernes metoder til at angive dybde i billeder

"undersøge de enkelte tegnemethoders anvendelighed til beskrivelse af form og afstand

"måle og beregne omkreds, areal og rumfang i konkrete situationer

"tegne, undersøge og eksperimentere med geometriske figurer, fx ved at benytte computer.

Matematik i anvendelse

"vælge og benytte regningsarter i forskellige sammenhænge

"anvende og forstå enkle informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk

"anvende faglige redskaber, fx tal, grafisk afbildning og statistik, til løsningen af matematiske problemstillinger fra dagligliv, familieliv og det nære samfundsliv

"arbejde med enkle procentberegninger, fx ved rabatkøb

"beskrive og tolke data og informationer i tabeller og diagrammer

"indsamle og behandle data samt udføre simuleringer, fx ved hjælp af en computer

"foretage eksperimenter, hvori tilfældighed og chance indgår.

Problemløsning og arbejdsmetoder

"kende til eksperimenterende og undersøgende arbejdsformer, fx i behandlingen af spørgsmål som: "Hvordan går det hvis...?" og "Mon det er sådan, fordi...?"

"beskrive løsningsmetoder gennem samtaler og skriftlige notater

"opstille hypoteser, og efterfølgende via "gætte og prøve efter" medvirke til at opbygge faglige begreber og indledende generaliseringer

"formulere, løse og beskrive problemer og i forbindelse hermed anvende forskellige metoder, arbejdsformer og redskaber

"samarbejde med andre om at anvende matematik ved problemløsning.

"undersøge, systematisere og begrunde matematisk ud fra arbejde med konkrete materialer.

Efter 8. klassesettrin

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området:

"Tallenes historie, herunder: reelle tal, rationale tal, irrationale tal, hele tal og naturlige tal.

"Penge og økonomi, herunder:

- o rente og rentes regning og værdipapirer.
- o Regning med potens og rod.
- o Statistik og sandsynlighed.
- o Matematik og mundtlig beskrivelse.
- o Forholdet mellem del og helhed: procent, brøk og decimaltal
- o Afrunding og overslagsregning.

"Matematikens kulturhistoriske betydning som beskrivelsesmiddel.

"Matematiske modeller - f.eks. formler.

"Anvende matematiske værktøjer til løsning af praktisk og teoretiske problemer, ligninger.

Elevernes alsidige personlige udvikling

Denne udvikling styrkes bevidst i faget, gennem tilegnelsen af matematik som naturvidenskabeligt sprog, og den indsigt og forståelsesforøgelse, der følger heraf.

Arbejdsmetoder, personlige udfordringer og samarbejdsformer, organiseres i overensstemmelse med skolens værdi- og idegrundlag.

På Karby Friskole anses det for væsentligt, at eleverne i løbet af skoletiden modtager mange og forskelligartede oplevelser gennem fællesaktiviteter.

Eksempler på en fællesaktivitet kan være at lave beregninger vedr. emneuger omkring veje, måle, bage osv.

I forbindelse med årlige lejrskoler laver eleverne budget vedr. transport, entré osv.

Skolen har en dækkende bestand af undervisningsmidler, som ikke mindst kommer Matematikfaget til gode. Vi kan i den forbindelse trække på skolens computere med internetadgang

Natur teknik

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området
1. - 2. kl.

Energi

" Eleverne skal vide, at der findes forskellige former for energi og gøre erfaringer med dem

Det åbne land

Eleverne skal:

"Kende de almindeligste landbrugsafgrøder og dyr

"Kende til produktion af madvarer

"Kende årstidernes skiften og planter/dyrs tilpasning i landbrug og i den vilde natur Kan placere større byer og landsdele på Danmarkskortet

"Kende de almindeligste landbrugsafgrøder og dyr

"Kende til produktion af madvarer

"Kende årstidernes skiften og planter/dyrs tilpasning i landbrug og i den vilde natur

"Kan placere større byer og landsdele på Danmarkskortet

Kroppen

Eleverne skal:

"Forstå og undersøge kroppens opbygning og dens vigtigste processer

"De skal undersøge de 5 sanser
"Få kendskab til maden og den oprindelse (geografisk og fysiologisk)
Skoven
Eleverne skal:
"Kunne kende forskel på grupper som:
"Planter/dyr
"Fugle/pattedyr
"Insekter/andre smådyr
"Kunne beskrive et træ:
"rod, stamme, bark, grene, kviste, blade og krone samt træets livscyklus
"Eleverne skal lære gode arbejdsvaner og hensigtsmæssig færden i naturen i 1. fase

Solsystemet

Eleverne skal:
"Kunne orientere sig i deres eget lokalområde
"De skal kunne aflæse et kompas og kende de forskellige verdensdele og kunne placere dem på en globus eller et verdenskort

Vand

Eleverne skal:
"Få erfaringer med vands fysiske og kemiske egenskaber via forskellige forsøg og undersøgelser, hvor der kan undres.
"Stifte bekendtskab med, hvordan et dyr i vand (insekter, padder, fisk) udvikler sig gennem forskellige stadier.
"Bevidstgøres om skolens og hjemmets vandforbrug.

Affald og genbrug

Eleverne skal:
"Opdage, hvorfra vandet fra hanen kommer.
"Lære at færdes hensynsfuldt i naturen (uden affald)
"De skal opdage, at noget affald kan nedbrydes hurtigere end andet.
"De skal kunne sortere i grupper.

3. - 4. kl.

Energi

Eleverne skal:
"Forstå, at el bevæger sig gennem en kreds
"Kunne anvende el-kredsløb i modeller/forsøg
"Kunne give eksempler på energiforbrug før og nu

Det åbne land

Eleverne skal:
"Få viden om landskabsdannelse/forandring
"Få viden om:
o planter/dyrs tilpasning
o jordens klima
o natur/kultur
"Kende vigtige byer, lande, floder mm. i Europa
"Benytte Atlas som opslag

Kroppen

Eleverne skal:
" Kunne anvende og forstå begreber i forbindelse med kroppen.
" Få oplevelser omkring deres krops funktioner gennem praktiske øvelser.

Skoven

Eleverne skal:
"Kunne planlægge og udføre enkle undersøgelser og registrere dem skriftligt, udføre vejrobservationer, stille kvalificerede spørgsmål til enkelte dyrs bygning og levevis ved brug af begreberne: Fødekæde, tilpasning, livsbetingelser.

o skrive små rapporter og/eller notere via IT
Solsystemet

Eleverne skal:

"Gennem forsøg eller modelarbejde opnå forståelse for kalenderårets inddeling i forhold til jordens og månens rotation og bane. Samt månens indflydelse på jorden. Forstå og anvende inddelingen af jorden i klima og plantebælter.

"Kunne udføre og beskrive simple vejrobservationer

Vand

Eleverne skal:

"Udbygge deres erfaringer om vands fysiske egenskaber

"Arbejde med fødekæder på baggrund af deres fangst af dyr i vand

"Kunne gøre rede for dyrs tilpasning til livet i vand

"Kunne gøre rede for vandets vej fra bring til spildevand

Affald og genbrug

Eleverne skal:

"Have kendskab til, at vores resurser er begrænsede, og at en del af vores affald ikke bare forsvinder.

"De skal i store træk kunne gøre rede for kommunens affaldsplaner

5. - 6. kl.

Energi

Eleverne skal:

"Forstå solens rolle i forbindelse med energi og forstå, hvorfor vi skal spare på energien.

"Eleverne skal synliggøre skolens energiforbrug og være med til at fastholde skolens energiordensregler gennem kampagner

Det åbne land

Eleverne skal:

"Få viden om forskellige landbrugsmetoder

"Få viden om, at åbne landskaber kan være meget forskellige alt afhængige af sted, klima og menneskets påvirkning

"Kender vigtigste byer, lande mm. i verden

"Benytte Atlas som opslag

Kroppen

Eleverne skal:

"Kunne anvende og forstå begreber i forbindelse med kroppen

"I tredje fase lægges vægt på kroppens og organernes funktioner

Skoven

Eleverne skal:

"Kunne drage enkle sammenligninger mellem skov i Danmark og andre steder i verden.

"Eleverne skal stifte bekendtskab med forskellige natursyn og deres betydning for arbejdet med naturbevarelse i Danmark

Solsystemet

Eleverne skal:

"Tilnærme en forståelse for jordens alder og opståen, samt kunne diskutere livets oprindelse ud fra forskellige teorier

"Eleverne skal i korte træk kunne redegøre for de geografiske processer, der ændrer jordens ydre udseende (pladetektonik, vulkanisme, jordskælv mm.)

"De skal have en forståelse for jordens placering i vores solsystem

Vand

Eleverne skal:

"Forstå at vand er en sårbar ressource

"Kunne opstille regler for fornuftig brug af vand

"Synliggøre skolens vandforbrug
Affald og genbrug

Eleverne skal:

"Have indblik i de interessekonflikter, der kan være ved produktion
"Forstå at der ikke er noget, der hedder "væk" ifm. affald
"Kunne komme med forslag til genanvendelse af affald her på skolen

Fysik

7. - 8. klasse

Forventninger til, hvad eleverne almindeligvis kan og ved inden for området
Fysikkens og kemiens verden

"Anvende enkle fysiske og kemiske begreber til at beskrive og forklare
hverdagens fænomener.

"Kende til enkle modeller, herunder forestillingen om at alt stof er opbygget af
partikler samt redegøre for anvendelse af modeller og simuleringer, som led i en
beskrivelse og sammenhænge

"Beskrive nogle grundstoffer og kemiske forbindelser samt enkle træk i det
periodiske system.

"Kende nogle generelle egenskaber ved nogle af hverdagens stoffer og materialer.

"Kende til eksempler på fysiske / kemiske beskrivelser af fænomener i naturen.

"Beskrive og forklare energioverførsel.

"naturvidenskabelig erkendelse

"Kende til nogle forestillinger om stofopbygning, f.eks. udviklingen fra de 4
elementer til det periodiske system

"Beskrive forhold, hvor udviklingen af teknologi er tæt forbundet med fysisk og
kemisk verden.

Fysik og kemi i hverdagen

"Kende til fordele og ulemper ved udnyttelsen af forskellige energiformer,
herunder vedvarende energikilder.

"Beskrive og forklare energioverførsel ved udvalgte eksempler fra teknikken.

"Beskrive udvalgte produkters og materialers vej fra fremstilling til
bortskaffelse.

"Gøre rede for, hvorledes anvendelse af materialer kan påvirke
ressourceforbruget, miljøet og affaldsmængden.

"Kende eksempler på produktionsprocesser, og delprocesser

Biologi

7. - 8. klasse

Formål for faget biologi

Formålet med undervisningen i biologi er, at eleverne tilegner sig viden om de
levende organismer og den omgivende natur, om miljø og sundhed samt om
anvendelse af biologi. Der skal lægges særlig vægt på forståelsen af
sammenhænge.

Stk. 2. Undervisningen skal i videst mulig omfang tage sit udgangspunkt i
elevernes egne oplevelser, undersøgelser og opfattelser samt søge at fremme
deres glæde ved naturen og lyst til at beskæftige sig med biologiske emner og
problemstillinger.

Stk. 3. Elevernes ansvarlighed overfor natur og miljø skal videreudvikles, og
undervisningen skal bidrage til at skabe grundlag for stillingtagen og handlen i
forhold til menneskets samspil med naturen.

Naturområder (skov, hav, ferskvand)

Udvalgte regioner udenfor Europa.

Politiske, økonomiske og humanitære interesser i forholdet mellem rige og fattige lande.

Jordens befolkning. Sammenhængen mellem naturgrundlaget og menneskets eksistensmuligheder. Sammenhænge og problemer i forbindelse med befolkningsudvikling, storbyer, økonomi, ressourceforbrug, miljø og forurening.

Tysk

Læseplan for tysk.

7.-8. klasse.

Læseplanen er delt op i to forløb. Tyskundervisningen skal dog betragtes som en helhed uden mærkbare overgange mellem forløbene.

Undervisningen sammenfatter fire centrale kundskabs- og færdighedsområder. Disse skal hænge sammen og integreres i de enkelte undervisningsforløb. Eleverne bygger videre på deres allerede kunnen, viden og erfaring men hensyn til at lære, til sprog og dets brug, til begreber, til forståelse af omverden samt brug af EDB.

Elevernes selvtillid som sprogbrugere og deres forståelse af gode arbejds- og samarbejdsformer opbygges gennem forløbet, og arbejdsformerne skifter alt afhængig af aktiviteterens art.

Eleverne møder en mangfoldighed af oplevelser og sanseindtryk. Praktisk/musiske arbejds- og udtryksformer indgår, hvor det findes naturligt.

1. forløb - 6, 7. klasse.

Eleverne arbejder med emneområder, der er konkrete, dagligdags og virkelighedsnære + at de appellere til elevernes fantasi.

Kommunikative færdigheder

Eleverne arbejder med:

- lyttefærdighed, bl.a. gennem brug af video og lydbånd, affattet i et let forståeligt sprog.
- talefærdighed med særlig vægt på spørge- og svarteknikker
- sproget i situationer, hvor sprog og handling knyttes sammen, fx sange, dramatiseringer...
- at læse korte og sprogligt enkle tekster inden for skønlitteratur og sagprosa, ofte med støtte i billeder og lydbånd
- elementær skrivefærdighed, fx billedtekster, enkle breve, beskrivelser...

Sprog og sprogbrug

Elevernes sproglige iagttagelser er udgangspunkt for sammenligninger mellem dansk og tysk sprog og sprogbrug.

Den kommunikative situation er bestemmende for ordvalg og grammatik, og derfor er grammatikken underordnet sprogbrugen.

Eleverne arbejder med:

- "sprogets brug i forskellige situationer
- "et aktivt ordforråd i konkrete situationer
- "ordklasser og deres funktion i forhold til hinanden
- "sætningens grundstruktur
- "grundlæggende bøjningsformer

Sprogtilegnelse

Eleverne udvikler deres bevidsthed om, hvordan de tilegner sig tysk. Det sker ved, at de

- benytter tysk mest muligt
  - forsøger at gøre sig forståelige
  - arbejder med at gætte kvalificeret
  - anvender lytte- og læsestrategier
  - inddrager deres erfaringer med edb, tv og video
  - øver sig i at anvende ordbøger, grammatiske oversigter og andre hjælpemidler
- Kultur- og samfundsforhold

Eleverne arbejder med udgangspunkt i den viden, de forestillinger og de erfaringer de har om Tyskland og andre tysktalende lande. Hovedvægten ligger på det nære miljø, dagligliv og levevilkår. Sammenligninger med elevernes egen kultur indgår i undervisningen. Der inddrages tekst- og billedmaterialer, der afspejler mangfoldigheden i landenes kulturer.

2. forløb - 8. klasse

Eleverne arbejder med sproget som kommunikationsmiddel og som udtryk for tysk kultur. Sprogtilenelsesindholdet bør omfatte en variation af aldersrelevante emner, tekster og aktiviteter.

Kommunikative færdigheder

Eleverne skal arbejde med:

"lyttefærdighed ved hjælp af forskellige typer lyttetekster

"mundtlig udtryksfærdighed, hvor de udtrykker egne følelser og meninger og reagerer på andres, kommenterer og argumenterer, spørger om og videregiver informationer om dagligdags forhold

"at uddrage informationer fra forskellige typer af billedtekster

"at læse og bearbejde forskellige teksttyper, både sagprosa og skønlitteratur

"skriftlig fremstilling, hvor indhold og stil søges tilpasset efter læser og formål

"forskellige præsentationsformer

Sprog og sprogbrug

Eleverne arbejder med sproglig opmærksomhed, så de kan forstå, hvordan brugen af tysk skifter alt efter hensigt, situation og emne.

Eleverne arbejder med.

- elementære forskelle på tale- og skriftsprog
- karakteristiske træk ved forskellige teksttyper
- teknikker til at organisere ordforråd
- faste udtryk og vendinger
- sprogbrugsregler

Elevernes aktive ordforråd udvides, og der arbejdes med sprogiagttagelse og grammatik i mundtlig og skriftlig fremstilling.

Sprogtilenelse

Eleverne styrker deres bevidsthed om, hvordan de tilegner sig tysk.

Eleverne arbejder med:

- strategier, der fremmer mundtlig kommunikation
- lytte- og læsestrategier
- brugen af tysk i forbindelse med andre medier
- skriveprocessen og dens faser
- ordbøger, grammatiske oversigter og andre hjælpemidler

Seksualundervisning

Karby Friskole følger Slut- og delmål i folkeskolens Fælles mål.

Fagområdet dækkes fortrinsvis i Natur & Teknik og biologi.

Trinmål for emnet Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab

Efter 3. klassetrin

Årsager og betydning

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at give eksempler på forhold, der har betydning for deres egen og deres kammeraters sundhed, herunder mad, søvn, boligforhold fortælle om enkle, vigtige regler for sund levevis kende deres krop, kroppens reaktioner og kroppens sprog fortælle om egne og acceptere andres grænser fortælle om, hvad gør børn og voksne glade og kede af det.

Visioner og alternativer

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at fortælle om forskellige bolig- og familieformer samt tale om betydningen af nære sociale relationer udtrykke tanker om og ønsker for dem selv og andre.

Handling og forandring

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at give forslag til, hvordan forhold af betydning for dem selv og andre kan blive bedre opdage muligheder og barrierer gennem handlinger.

Efter 6. klassetrin

Årsager og betydning

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at beskrive den daglige livsstils betydning for sundheden, herunder kost, tobak, motion give eksempler på, hvordan levevilkår kan påvirke sundhed gøre rede for faktorer, der påvirker det fysiske og psykiske arbejdsmiljø kende fysiske og psykiske forandringer i forbindelse med puberteten fortælle om drenge- og pigeroller aflæse og begrunde følelsesmæssige reaktioner.

Visioner og alternativer

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at sammenligne forskellige former for livsstil, seksualmoral og familieliv til forskellig tid og i forskellige dele af verden fortælle om forskellige sociale netværk, som børn og voksne kan indgå i vurdere egne og andres positive og negative deltagelse i sociale netværk formulere og diskutere drømme om det gode liv formulere alternativer i relation til eksisterende levevilkår og livsstil.

Handling og forandring

Undervisningen skal lede frem mod, at eleverne har tilegnet sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at begrunde valg om forhold, der har betydning for egen og andres sundhed beskrive muligheder og barrierer for egne og fælles handlinger.